

Nuorten Suomi ry
Nuorten ääni maakunnissa 21-22
Maakunnallisten nuorten vaikuttajaryhmien toiminnan edistäjien verkosto

OHJEISTUS / SUOSITUS

NUORTEN ÄÄNTEN KUULEMINEN MAAKUNNISSA

Tausta

Nuorten äänen kuuleminen maakuntatasolla on aloitettu tämän vuosikymmenen puolella eri muodoissa maakunnissa hyvin eri tahtiin. Mm. Keski-Suomen liitto on ottanut nuoria mukaan pohdintoihin jo vuodesta 2002 alkaen sekä mahdollistanut nuorten maakunnallisen vaikuttajaryhmän toiminnan vuodesta 2011 alkaen. Ensimmäisenä virallisen maakunnallisen nuorisovaltuuston perusti Kainuun liitto vuonna 2008. Edellisen sote- ja maakuntauudistuksen aikaan vuosina 2017–2019 toimintaa vietiin systemaattisemmin eteenpäin OKM:n tuella myös kuudessa muussa maakunnassa. Monessa maakunnassa on saatu vietyä niin maakunnallista kuin kunnallistakin nuorten vaikuttamistoimintaa jonkin verran eteenpäin myös Aluehallintovirastojen tuella ja muutamassa myös ESR-rahoituksella. Muutamassa on lähdetty liikkeelle maakuntaliiton omalla rahoituksella. Tällä hetkellä tilanne eri maakunnissa on hyvin erilainen. Osassa nuorten maakunnallista vaikuttamista ei ole toteutettu missään muodossa lainkaan, osassa toiminta hakee vielä enemmän tai vähemmän muotoaan, ja osassa toiminnalla, erityisesti maakunnallisella nuorisovaltuustotoiminnalla on jo selkeä rakenne ja perinteet.

Käynnissä oleva sote-uudistuksen valmistelu perustuu maakuntapohjaisiin hyvinvointialueisiin. Sen myötä maakunnalliset nuorisovaltuustot tulevat hyvinvointialueiden lainsäädännön alle. Laki hyvinvointialueista - luonnoksen pykälän 32 Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet mukaan ”aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä”. (jatkossa vaikuttajaryhmästä käytetään lyhennettä manuva)

Manuvan lisäksi nuorilla tulee olla laajemminkin mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin (mm. mm. perustuslaki 6 §, nuorisolaki 24 §, Lasten oikeudet, artikla 12). Nämä koskevat myös maakuntatason päätöksentekoa ja palvelutuotantoa.

Ajankohtaista onkin pohtia, miten maakunnallinen nuorten vaikuttaminen on jatkossa syytä toteuttaa. Miten varmistetaan aiemmin perustettujen maakunnallisten nuorisovaltuustojen ja hyvinvointialueiden myötä perustettavien manujen toiminnan koordinointi, toiminnan laaja-alaisuus ja kehittyminen? Miten varmistetaan mahdollisimman monen ja eri elämäntilanteissa olevien nuorten äänen kuuluminen maakunnallisessa päätöksenteossa ja palveluiden kehittämisessä? Miten edetään, jotta mahdollisimman moni nuori kokisi oikeasti osallisuutta?

Nuorten maakunnallisen vaikuttamisen edistäjät haluavat kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin, jotta toiminta toteutuisi mahdollisimman laadukkaasti ja jouhevasti niin, että se vastaa sekä nuorten, maakuntien ja hyvinvointialueiden tarpeisiin (mukana näkemyksiä maakuntien liittojen edustajilta, sote-valmistelijoilta, nuorten maakunnallisten ryhmien ohjaajilta, virkamiehiltä ja nuorilta eri puolilta Suomea):

1. Nuoret otetaan laajasti mukaan päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen

Nuorten osallistamista tulee tarkastella niin hallinnon kuin nuortenkin näkökulmasta, sillä siitä hyötyvät molemmat osapuolet. Aiemmin nuorten maakunnallista vaikuttamista edistäneiden sanoin:

- ”Nuorten ennakkoluuloton ja ratkaisukeskeinen tapa lähestyä vaikeitakin asioita opetti paljon. Emme saa lähestyä asioita päätöksenteon monimutkaisuuden kautta, vaan puhumalla nuorten tavoin suoraan itse asiasta ja löytämällä ongelmiin nopeita ratkaisuja kokeilukulttuurin hengessä. Nuorilla on visionäärinen näkemys siitä, miten asioiden pitäisi tulevaisuudessa olla ja millaisia ratkaisuja voisimme löytää aikansa eläneiden nykypalveluiden tilalle. Miksi emme siis kuule nuoria enemmän ja osallista heitä yhteiseen keskusteluun? Se olisi win-win tilanne meille kaikille.” (sote-valmistelija)
- ”Nuorten vaikuttaminen on askel, joka maakunnan kannattaa ottaa osallisuuden edistämiseksi. Toiminnan käynnistämiseksi pitää olla kyllä resursseja ja nuoret pitää pystyä pitämään mukana alusta asti suunnittelemassa toimintaa. Oppimista tapahtuu sekä nuorten että päättäjien toiminnassa ja siitä on oikeasti hyötyä, että kuunnellaan nuoria ja kohdellaan kumppaneina, eikä vain kuulla. Elinvoimainen maakunta rakentuu nuorten varaan.” (maakuntaliiton kehittämisspällikkö)

Onkin suuri merkitys maakunnille ja koko Suomelle, että eri taustoista tuleville nuorille tarjotaan tilaisuuksia vaikuttaa yhdenvertaisesti arkeensa ja tulevaisuuteensa eri tasoilla paikallisesta maakunnalliseen ja valtakunnalliseen. Kansanvallan tulevaisuus on riippuvainen nuorten luottamuksesta. Nuoret kiinnittyvät omaan ympäristöönsä ja sitoutuvat sen kehittämiseen, kun heitä kuunnellaan, heille annetaan vastuuta ja he saavat kokemuksen aidosta osallisuudesta. Lisäksi se tuo elinvoimaa ja parantaa hyvinvointialueen ja maakunnan mainetta. Nuorilta saa näkemystä tulevaisuudesta ja kokemusta palveluista. Maakunnan identiteetti lasten ja nuorten parissa vahvistuu.

Nuoret tulee osallistaa niin päätöksentekoon kuin palveluiden kehittämiseen. Nuorten maakunnallisen vaikuttajaryhmän toiminta on systemaattisin ja näkyvin osa (jatkossa kohdat 2-7 pääosin), mutta on varmistettava, että nuoret pääsevät mukaan myös laajemmin (kohta 8). Eri elämäntilanteissa olevien nuorten ääni tulee saada laajasti esiin, mikä on erityisen tärkeää palveluiden kehittämisessä, mutta myös päätöksenteossa. Myös mitä useampi nuori saadaan mukaan vaikuttamaan, sitä laajemmin nuoret kokevat osallisuutta ja sitoutuvat ympäristöönsä, jolloin esimerkiksi palveluiden vaikuttavuus sekä nuoren ja yhteiskunnan hyvinvointi lisääntyy.

2. Maakunnallisen nuorten vaikuttajaryhmä ja sen tehtäväkuva

Hyvinvointialue-lakiluonnoksen mukaan ”vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. Nuorten maakunnallisen vaikuttajaryhmän tehtävänä on huolehtia tästä lasten ja nuorten osalta.” Nuorille tulee antaa mahdollisuus osallistua puhe- ja läsnäolo-oikeudella hyvinvointialueen toimielimiin, kuten aluehallitukseen ja -valtuustoon, lautakuntiin sekä erilaisiin työryhmiin, jos nuoret itse haluavat osallistua niihin. Lisäksi vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi nuorille tulee antaa aloiteoikeus aluevaltuustoon. Kaikista merkittävintä on kuulla nuoria jo valmisteluvaiheessa, nuorille luontaisella tavalla.

Vaikka uusi manuvan ylläpitäjä, tuleva hyvinvointialue ei ole monialainen organisaatio, manuvien toimintaa ei ole syytä rajoittaa pelkästään hyvinvoinnin toimialalle. Nuorten äänen tulee kuulua kaikilla maakunnallisen valmistelun ja päätöksenteon alueilla ja manujen toimintakenttä tulee säilyä monialaisena.

Osassa maakuntia nuorten osallistuminen yhteiseen maakunnalliseen valmisteluun ja päätöksentekoon on jo hyvällä mallilla. Tätä ei saa uudistuksen myötä hukata. Tulisikin huolehtia siitä, että sellaiset asiat, joihin maakunnalliset nuorisovaltuustot ovat nyt ottaneet kantaa säilyvät maakunnallisten nuorisovaltuustojen agendoilla myös uuden ylläpitäjän ottaessa ohjat käsiinsä. Maakunnan liitossa valmisteltavat suunnitteluasiakirjat (esim. maakuntakaava, maakuntasuunnitelma, maakuntaohjelma) ovat luonteeltaan pitkän aikavälin kehitystä luotaavia asiakirjoja eli juuri sellaisia dokumentteja, joihin tämän päivän nuorilla tulee olla sanansa sanottavana. Näissä asiakirjoissa hahmotellaan tulevaisuudenkuvia, jotka toteutuvat silloin kun nämä nuoret ovat itse aikuisiässä ja työelämässä. Vastaavasti myös mm. Ely-keskuksen työhön nuorten osallistaminen on tarpeen (esimerkiksi liikennejärjestelmäsuunnitelma, ilmasto). Nuorten näkökulmat on tärkeä ottaa mukaan paitsi nuorten tulevaisuuden näkökulmasta, myös tämän hetken nuoren kansalaisen näkökulmasta. Nuoret kannattaa ja pitää ottaa mukaan myös mm. ennaltaehkäisevän hyte -toiminnan suunnitteluun, sote- ja muiden palvelujen kehittämiseen ja päätöksentekoon. Nuoret tuovat alueellisen päätöksenteon ratkaistavaksi ne ongelmat, jotka juuri heille ovat tärkeitä.

Lisäksi olisi hyvä, jos manuvat voisivat tehdä myös konkreettisesti itse alueen nuoria koskettavaa työtä esimerkiksi toteuttamalla projekteja tai järjestämällä tapahtumia. Manuvan toiminnalla on paljon merkitystä myös siksi, että toiminnan kautta nuoret pääsevät kohtaamaan yli kuntarajojen. Tämä innostaa nuoria ja antaa näkökulmia myös kuntien nuorisovaltuustojen kehittämiseen.

3. Maakunnallisen nuorten vaikuttajaryhmän kotipesä, rakenne ja rahoitus

Mikäli maakunnassa toimii jo maakunnallinen nuorisovaltuusto, on syytä neuvotella ja sopia manuvan kotipesä. Kahta erillisistä manuvaa ei ole ole järkevä ylläpitää, vaan toiminnan tulee olla koordinoitua ja selkeää kaikkien osapuolten kannalta. Kun manuvan toimintamallia ja rakennetta luodaan monialaiseksi, kannattaa tarkemmin miettiä, olisiko sillä jaostoja, toimikuntia tai muita ryhmiä. Näin mukaan voidaan ottaa laajempi joukko nuoria eikä mukana olevien kuorma käy liian laajaksi.

Lainsäädännön perusteella luontevin kotipesä on tuleva hyvinvointialue. Kotipesän on varattava riittävästi toimintaresurssia toimintaan. On myös sovittava, osallistuuko joku muu taho toiminnan rahoitukseen.

Hyvinvointialueille tulee antaa riittävästi joustoa ja vapauksia ottaa huomioon alueelliset erilaisuudet liittyen manuvien organisoitumiseen. Erityisen tärkeää on, että hallinnolliset asiat (sote-uudistuksen aiheuttama mahdollinen ylläpitäjän muutos) eivät aiheuta katkoksia toiminnalle nuorten näkökulmasta katsottuna. Joissakin maakunnissa manuvalla on jo oma asema ja brändi, mitä työtä ei saa myöskään antaa valua hukkaan. Sote-valmistelua ja hyvinvointialueita rakentavien tahojen ja maakunnan liittojen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä, jolla ylläpitäjän vaihdokset maakuntien liitoilta uusille hyvinvointialueille saadaan tapahtumaan saumattomasti ja jotta nuoret pääsevät jatkossakin vaikuttamaan monipuolisesti maakuntien asioihin.

4. Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston kokoonpano

Lakiluonnoksen mukaisesti manuvan jäsenet valitaan siten, että kustakin kunnan nuorisovaltuustoista valitaan vähintään yksi edustaja. Lakiluonnoksen mukaan siihen voidaan valita myös muita henkilöitä. Tämän soisi olevan vakiokäytäntö, sillä tarvitaan riittävästi myös avoimia, haettavaksi julistettuja paikkoja muille nuorille ja nuorten toimijatahoille. Näin toimintaan saadaan lisää aktiivisuutta ja aitoa kiinnostusta asioihin tarttumiseksi sekä eri taustoista tulevien nuorten ääntä paremmin mukaan.

Manuvan työn tukena/rinnalla on hyvä tunnistaa ja osallistaa myös muita nuorten vaikuttajaryhmiä, kuntien nuorisovaltuustojen lisäksi esimerkiksi oppilaskunnat, opiskelijakunnat, Lasten Parlamentit, eri tahojen kuten järjestöjen, seurakuntien, nuorisotilojen omat vaikuttajaryhmät.

5. Nuorisovaltuustotoiminnan resurssointi

Lakiluonnoksen mukaisesti "aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä". Manuva-ryhmän toiminta on täysin erilaista kuin laissa mainittujen muiden vaikuttamisryhmien, vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminta. Nuoret ovat vasta vaikuttamisen alkutaipaleella ja he tarvitsevat paljon perehdytystä ja tukea vaikuttamiseen ja työskentelyyn. Heidän kanssaan tulee käyttää erilaisia menetelmiä ja tapoja toimia. Toimintaan tuleekin varata riittävän laaja ohjausresurssi. Manuvan toiminnan tukena pitää olla aikuinen, jolla on osaamista ja aikaa toimia nuorten ohjaajana ja jolla on myös kontaktit valmisteluun ja päätöksentekoon. Manuvan ohjaus pitää olla sisällytettynä jonkun toimenkuvaan. Tehtävä voidaan myös jakaa esimerkiksi nuorten kanssa työskentelyn ja hallinnon osajan kesken.

Manuva-toiminnan budjettiin tulee sisällyttää myös kokoustilat, kokoustarjoilut, matkakulut ja kokouspalkkiot sekä ryhmäytysleiri ym. perehdyttävään toimintaan ja osaamisen lisäämiseen liittyvät kulut. Manuvalla on hyvä olla myös oma toimintabudjetti, jonka käytöstä he saavat itse täysin päättää.

Lisäksi resursseja varattaessa on syytä huomioida myös muiden nuorten osallistamisesta aiheutuva työpanos ja toimintakulut (tarkemmin kohdassa 8).

6. Kunnallisten ja maakunnallisten nuorisovaltuustojen yhteistyö

Kuntien nuorisovaltuustot ovat lakisääteisiä ja jo lainsäädännön perusteella maakunnallisen ja kunnallisen nuorisovaltuuston kytkentä on vahva. Yhteistyö näiden kesken tulee saada systemaattiseksi ja sujuvaksi. Manuva:ssa vaikuttavat nuoret ovat usein myös kotikuntansa äänitorvia ja nuorisovaikuttajia. Parhaimmillaan kuntien nuorisovaltuustojen kautta saadaan nuorten näkemyksiä paljon laajemmin myös maakunnalliseen vaikuttamiseen, jos myös kuntien nuorisovaltuustot osallistetaan tärkeimpien asioiden käsittelyyn.

Kuntien nuorisovaltuustojen ohjaajien on tärkeä olla koko ajan tietoisia toiminnasta ja kokouksista, jotta he voivat toimia maakunnallisten nuorisovaltuutettujen tukena tarpeen mukaan. Osa manuva-nuorista tarvitsee paikallista tukea ja ohjausta toimintaan, esimerkiksi sitoutuminen toimintaan voi ontua. Kun paikallinen nuorisotyöntekijä tuntee manuva-toiminnan ja kunnan manuva-edustajanuoren, hän pystyy nuorta parhaiten tukemaan. Kuntien nuorisovaltuustojen ohjaajat ovat avainhenkilöitä myös maakunnallisen ja kuntien nuorten vaikuttajaryhmien yhteistyön rakentumisessa systemaattiseksi ja sujuvaksi. Lisäksi esimerkiksi harvaan asuttujen alueiden etäisyyksillä on joskus välttämätöntä, että kunnan nuorisotyö on mukana ja näin mahdollistaa mm. kokousmatkat autokyydeillä, koska julkista liikennettä ei ole tarjolla.

Kuntien nuorisovaltuustojen tilanne on kuitenkin hyvin erilainen eri kunnissa. Kaikissa kunnissa nuorisovaltuustotoimintaa ei ole tai se toimii hyvin heikosti resurssien ja joskus myös asenteiden vuoksi. Jos kotikunnan nuori ei ole toiminnassa tai osallisuutta edistävät rakenteet kuntatasolla puuttuvat, voi maakunnalliseen nuoraan olla vaikea saada edustajia. Kun nuorisovaltuustotoiminta on hyvin erilaista eri kunnissa, nuorten valmiudet maakunnalliseen vaikuttamiseen voivat olla sen tähden hyvin erilaiset. Ihanne olisi, että kuntien nuorisovaltuustoissa voitaisiin tehdä enemmän työtä vaikuttamisen perusasioiden eteen, jotta maakunnalliseen valtuuston tullessaan nuorella olisi jo tietyn tason valmiudet hallussaan, että voi ja kykenee hahmottamaan eteen tulevia asioita. Mutta manuva-toiminnassa tulee varautua myös siihen, että ko. valmiuksia kaikilla nuorilla ei heti ole.

Onkin niin, että paikallistasolla kuntien nuorisovaltuustot ja niiden ohjaajat tarvitsisivat resurssit ko. työhön ja työnsä tueksi jotain kättä pidempää, apua, tukea, ohjausta ja koulutusta nuorisovaltuustotoiminnan järjestämiseen ja laajemminkin nuorten osallisuustoimintaan. Kun tämä ei vielä kunnolla toimi kaikkialla, on manuva-toiminnan organisoijien hyvä tunnistaa tilanteen erilaisuus eri kunnissa ja huomioida se toiminnassaan.

7. Nuorten kanssa työskentely

Lain kirjauksen mukaan manuvan rooli on laaja, ”manuvalle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla manuva arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja manuva tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.” Tämän toteutuminen ja laajasti nuorille aidon osallisuuden kokemusten syntyminen edellyttää monipuolista ja pitkäjänteistä työtä. Satunnaisten kokousten avulla tavoite ei täyty lähellekään eikä nuoria pystytä osallistamaan laajasti. Silloin manussa pärjäävät vain ne harvat, aktiivisimmat itseohjautuvat nuoret, jotka todennäköisesti etenevät vaikuttajaurallaan puoluepolitiikan puolella. He pärjäävät ilman tukea ja ohjaustakin, mutta jotta tämän ja monenkin muun lain henki ja tavoite täyttyy, tulee laajaan osallisuuteen kiinnittää erityisesti huomiota.

Nuorten kanssa työskentelyyn tarvitaan aikaa, nuorilähtöistä työtettä ja nuorisotyöllistä osaamista. Kun nuorilla ei ole tietoja ja kokemusta vaikuttamisesta, asioista ja verkostoista, nuorten tukemisen, perehdyttämisen ja ohjauksen merkitys pitää tunnistaa ja näihin panostaa. Esimerkiksi monet käsitteet ovat nuorille ovat vieraita ja manuvan ryhmäytyksellä on tärkeä rooli motivoinnissa ja perehdytyksessä.

Koska digitaalisten välineiden käyttö tuo helpotusta kokoontumisten järjestymiseen, asioiden esittelyyn ja käsittelyyn, kannattaa ottaa digitaaliset menetelmät käyttöön. Ne eivät missään tapauksessa korvaa kasvokkain kohtaamisia, jotka nuorille ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin aikuisille. Viisasta on kuitenkin käyttää digitaalisia välineitä, kun se asioiden ja nuorten kannalta toimii hyvin. Se myös lisää tasa-arvoa, kun matkat eivät ole esteenä. Etätyöskentelyn toteutuksessa on kuitenkin varmistettava se, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus digilaitteiden käyttöön. Esimerkiksi mahdollisuus käyttää tietokonetta ei ole itsestään selvää.

Hyvään osallisuuteen tarvitaan nuorten ja aikuisten aitoa vuoropuhelua ja keskinäistä oppimista. Myös aikuiset oppivat paljon nuorilta. Lähes aina aikuiset yllättyvät nuorten fiksuudesta. Tehokkainta vuoropuhelu on, kun aiheista keskustellaan tasa-arvoisesti kasvokkain yhteisissä teemapöydissä.

Nuorten osallistaminen kaikkiin laissa mainittuihin vaiheisiin on tärkeää. Itsestään selvää on se, että nuorten tulee itse saada olla suunnittelemassa mm. manuvan toimintaa ja muita nuorten kuulemisen malleja. Lain tehtävät ovat laajat, ja on tärkeää huomioida myös se, mihin kaikkeen nuoret itse haluavat ja jaksavat ottaa kantaa. Liian rasittavaakaan toiminnasta ei saa manuvalle ja yksittäiselle nuorelle tulla. Sen vuoksi onkin hyvä, että nuorten vaikuttamisen malli tarjoaa monille nuorille monenlaisia vaikuttamisen paikkoja ja tapoja, joiden avulla nuorten ääni saadaan esiin kuormittamatta yksittäistä nuorta/nuorten ryhmää liikaa. Manuvan toimikunnat tms. voivat olla yksi ratkaisu. Sen lisäksi nuorten kuulemiseen on syytä käyttää monenlaisia muita kanavia ja tapoja (lisää luvussa 8).

Lopullisen päätöksenteon jälkeen nuorille tulee aina kertoa, miten heidän ääntään on päätöksissä kuultu. Aina nuorten näkökulmaa ei pystytä ottamaan huomioon, mutta heille on perusteltava, miksi se ei ole ollut mahdollista. Näin he huomaavat, että heidän työllään on merkitystä, ja oppivat koko ajan lisää asioista ja päätöksentekoon vaikuttavista asioista.

8. Kaikkien nuorten ja eri elämäntilanteissa olevien nuorten kuuleminen

On tärkeää luoda osallisuuden kokemuksia kaikille. Mitä useampi nuori voi vaikuttaa omaan arkeensa ja mitä useampi nuori saadaan mukaan vaikuttamaan, sitä laajemmin nuoret kokevat osallisuutta ja sitoutuvat ympäristöönsä, jolloin esimerkiksi palveluiden vaikuttavuus sekä nuoren ja yhteiskunnan hyvinvointi lisääntyy. On myös varmistettava, että nuorten ääni ei kuulu vain enemmistöjen näkökulmasta, vaan eri taustoista tuleville tarjotaan tilaisuuksia vaikuttaa yhdenvertaisesti arkeensa ja tulevaisuuteen eri tasoilla. Näitä ovat mm. sairaat, vammaiset, maahanmuuttajat, eri kieliryhmät ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. Myös eri sukupuolten ja eri ikäisten nuorten näkökulmat tulee saada esiin, sillä maailma näyttää kovin erilaiselta esimerkiksi 14-vuotiaan ja 24-vuotiaan silmin. Lisäksi tulee huomioida ne ”hiljaiset nuoret”, ml. syrjäytymisvaarassa olevat ja syrjäytyneet, jotka eivät tuo itseään esiin, mutta joiden vaikuttaminen on yhtä tärkeää.

Eri tahojen nuorten vaikuttajaryhmiä kannattaa ilman muuta osallistaa (lisää kohdassa 4). Välttämätöntä on kuitenkin myös muiden kuin vaikuttajanuorten osallistaminen. Tässä kannattaa tehdä laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa (mm. koulut ja oppilaitokset, ohjaamot, nuorisotilat, järjestöt, seurakunnat, työpajat, eri palveluiden käyttäjät, esim. etsivä työ,...). Näitä tahoja voi ottaa mukaan jo uudistuksen valmisteluun mahdollisuuksien mukaan. Osallistamisessa laaja yhteistyö on tarpeen, sillä yhteistyöllä saadaan vaikuttavuutta eniten. Tämän työn koordinointiin ja tekemiseen eri toimijoiden kanssa tarvitaan myös riittävät resurssit.

Nuoria voi osallistaa monella tapaa ja ne kaikki ovat yhtä arvokkaita. Hyviä tapoja ovat mm. keskustelu- ja kuulemistilaisuudet eri kokoonpanoilla ja teemoilla, nuorisoforumit, maakunnallinen Lasten Parlamentti ja Vaikuta!-teemapäivät, raadit, kyselyt eri kanavia pitkin, erilaiset digitaaliset alustat, kirjoituskampanjat, videoiden teko ja asiakaspalautteiden kokoaminen eri muodoissa.

Nuoret ovat useissa erilaisissa elämänvaiheissa ja kaipaavat erilaista tukea toimissaan. Missä tahansa nuori tarvitsee palvelua/tukea, se on osa hänen vaikuttamisensa kanavaa ja mahdollisuutta vaikuttaa. Jokaisen pitää tuntea vastuunsa nuorten osallistamisesta.

Osallisuutta voidaankin tarkastella niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan tasolla. Tässä asiakirjassa painopiste on yhteiskunnan tason vaikuttamisessa. Sote-uudistusta tehtäessä on tärkeä tunnistaa osallisuuden toteutuminen myös yksilön ja yhteisöjen näkökulmasta. Näihin näkökulmiin palataan tarpeen mukaan myöhemmin.

Lisätietoja nuorten maakuntavaikuttamisesta

www.nuortenmaakunta.fi

www.nuva.fi/oppaat -> manu-aali

Laajemmin nuorten osallisuudesta ja vaikuttamisesta

www.nuoretjaosallisuus.fi (linkkejä myös moniin muihin lähteisiin)